

Recenzja płyty *Drzewie nuty orawskie*, zawierającej archiwalne nagrania tradycyjnych pieśni i muzyki instrumentalnej Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytut sztuki PAN

Górna Orawa to duży region etnograficzny, którego część należy obecnie do Polski, a większa część leży w granicach Słowacji. Jako obszar przygraniczny jest terenem o skomplikowanej przeszłości osadniczej i historycznej oraz miejscem współwystępowania elementów żywiołu polskiego, wołoskiego i słowackiego. Nie może więc dziwić, że w warstwie kulturowej, w tym w muzyce tradycyjnej, odnajdujemy wyraźnie ślady tej przeszłości. Zawiera je także muzyka umieszczona na recenzowanej płycie, pokazująca, poprzez wybór przykładów, różnorodność repertuaru muzycznego Orawy.

Na płycie znalazły się pieśni i melodie instrumentalne nagrane tylko w dwóch wsiach orawskich- Piekelniku i Lipnicy Małej, co wynika z faktu, że dokumentacja fonograficzna dokonana w ramach Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego w 1952 roku nie obejmowała swoim zasięgiem wszystkich orawskich miejscowości. Niemniej zawarty na płycie wybór można uznać za reprezentatywny dla repertuaru orawskiego m.in. dlatego, że w czasie dokonywania nagrań region wykazywał jeszcze w miarę zachowawczą hermetyczność i spójność lokalnego stylu i repertuaru (choć być może był to już ostatni moment na uchwycenie go w takiej postaci) a także dlatego, iż na nagraniach w Lipnicy Małej byli obecni także wykonawcy z Zubrzycy Dolnej i Lipnicy Małej. Są tu instrumentalne melodie taneczne [czardasz, polka], pieśni pasterskie, zalotne, miłosne, związane z obrzędem weselnym, refleksyjne. Jest też przykład ludowej pieśni religijnej, choć z oczywistych powodów brak jest pastorałek. Autorzy płyty nie pominęli, co jest szczególnie warte podkreślenia, pieśni słowackich, znanych i chętnie śpiewanych dawniej, a dziś ciągle jeszcze będących w pamięci starszych wykonawczyń.

Zwracają uwagę wyraźne wpływy podhalańskie, szczególnie w repertuarze instrumentalnym, sposobie grania kapeli, ale słyszalne także w repertuarze wokalnym. Dotyczy to zwłaszcza przykładów nagranych w Piekelniku, wsi „sąsiadującej” z szeroko rozumianym Podhalem, przez którą przenikały na Orawę znane tam wątki melodyczne, słowne i maniery wykonawcze. Trudno to uważać za wadę; tak z początkiem lat 50. ubiegłego wieku, a zapewne i wcześniej, grano i śpiewano przynajmniej w tej części Orawy, co znalazło odbicie w zawartości recenzowanej płyty. Równocześnie jednak dokumentuje ona również dawny repertuar orawski i orawski styl śpiewu wolny od wpływów muzycznych sąsiednich regionów, choć brakuje nagrań z innych wsi Górnej Orawy, np. z Zubrzycy Górnej i Dolnej, czy Lipnicy Wielkiej. Można zasadnie przypuszczać, że wynika to ze stanu dokumentacji fonograficznej z lat 50, podobnie jak fakt zamieszczenia na płycie kilku przykładów nie zawsze satysfakcjonującej pod względem technicznym [i w efekcie muzycznym] gry orawskich muzykantów.

Chcę podkreślić poznawcze znaczenie tej płyty dla badaczy i miłośników lokalnych tradycji muzycznych, w tym społeczności orawskiej, dla której ma ona dodatkowo walor edukacyjny, pozwalający w sposób bardziej świadomy kontynuować tradycję orawskiego muzykowania.

dr Bożena Lewandowska
Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego